

1. számú melléklet a 17/2004. (V. 20.) OM rendelethez

Az oktatási miniszter által kiadott kerettantervek

KERETTANTERV AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK SZÁMÁRA

[A 28/2000. (IX. 21.) OM rendelet mellékleteként kiadott kerettanterv
Nat-2003-nak megfelelő átdolgozott változata.]

Ez a tanterv az oktatási miniszter által 2000-ben kiadott kerettanterv továbbfejlesztett, a Nat-2003-hoz igazított változata. A közoktatásról szóló törvény 2003. évi módosításának megfelelően „a” kerettantervből ez a dokumentum is „egy” lett a **választható** kerettantervek sorában.

A tanterv az **általános iskolák számára** készült. Első fejezete az 1–4.; a második az 5–8. évfolyamok fejlesztési követelményeit fogalmazza meg. A két fejezet szervesen egymásra épül, tagolása viszont módot ad azon törvényi lehetőség érvényesítésére, hogy az általános iskolák – az ötödik-nyolcadik évfolyamok tekintetében – a helyi tantervük felülvizsgálatát csak 2005. június 30-áig is elvégezhessek. (A sajátos nevelési igényű tanulók és a nemzeti, etnikai kisebbségi oktatásban résztvevők számára a rájuk vonatkozó Irányelvek alapján készült tantervek közül választhatnak az érintett iskolák.)

A megújult dokumentum érvényesítette a Nat-2003 ajánlásait a műveltségi területek százalékos arányaira. Az 1–4. és az 5–8. évfolyamos **óratervek** kisebb korrekciója mellett jelentős változás, hogy az **informatika** az eddigiektől eltérően a kezdő szakaszban indul, és helyet kapott az 5–6. évfolyamon is. Eleget tesznek az új óratervek azon törvényi előírásnak, hogy az iskola első-negyedik évfolyamán évfolyamonként legalább heti három, a többi évfolyamán heti átlagban két és fél **testnevelési órát** kell beépíteni a helyi tantervekbe. Az átdolgozás során a fontos modernizációs tartalmakat hordozó **modulok** vagy integrálódtak a „hagyományos” tantárgyakkal (tánc és dráma, hon- és népismeret) vagy önálló tantárgyakká „léptek elő” (mozgóképkultúra és médiaismeret; ember és társadalomismeret, etika). A 6. évfolyamos egészségtan modul az osztályfőnöki munka lehetőségeit bővíti.

A kerettanterv operacionalizálja a Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatainak rendszerét, segíti az intézményeket a pedagógiai programok felülvizsgálatában. A törvénynek megfelelően ajánlást tartalmaz a nevelés és oktatás céljára, a tantárgyak rendszerére, az egyes tantárgyak témaköreire, a témakörök tartalmára, a tantárgyak évfolyamonkénti követelményeire, a követelmények teljesítéséhez rendelkezésre álló időkeretre, az iskolai egészségfejlesztéssel, fogyasztóvédelemmel, környezetvédelemmel összefüggő feladatok végrehajtására.

E választható kerettanterv **tantárgyakra** és **évfolyamokra** bontja a Nat-2003 „*Kiemelt fejlesztési feladatait*” és a tíz műveltségi terület *fejlesztési feladatait*.

A tantárgyi kerettantervek évfolyamonként ismétlődő szerkezeti egységei általában a következők:¹

Belépő tevékenységformák: A Nemzeti alaptanterv fejlesztési feladatainak megvalósításához nélkülözhetetlen; mind a képességfejlesztésben, mind a tantárgy tartalmainak elsajátításában meghatározó

¹ Az 1–4. évfolyam szerkezetére vonatkozó eltérést lásd az 1–4. évfolyamos kerettanterv bevezetőjében

– évfolyamonként belépő – gondolati műveleteket, információszerző és -feldolgozó eljárásokat, szóbeli, írásbeli, rajzi-manuális, mozgásos stb. tevékenységeket tartalmaz e tantervi egység. E tevékenységek a tantárgy tartalmainak megfelelően változatosak: a tanulók munkába veszik mindennapi tapasztalataikat, információkat gyűjtenek írott szövegekből, elektronikus adatbázisokból, megfigyelnek, kísérleteznek, különféle műfajokban megnyilatkoznak szóban és írásban, manuális és zenei tevékenységeket végeznek, modelleket építenek, értelmeznek, különféle anyagokkal, tárgyakkal munkálkodnak, szabályokat, törvényszerűségeket alkalmaznak, stb.

A különféle tárgyú és formájú tevékenységeket a tanulók egyénileg vagy csoportosan, együttműködést igénylő feladathelyzetben végezhetik. Egy-egy tantárgyon belül évfolyamról évfolyamra haladva e feladathelyzetek fokozatosan bővülnek, egymásra épülnek. A tevékenységformák általában **értékelhető teljesítményhez vezető**, modellértékű feladatok.

Témakörök, tartalmak: E kerettantervi egység közli a tantárgy képzési tartalmait. Témaköröket, esetleg altémákat, esetenként tevékenységköröket nevez meg, majd ezek tartalmait közli tömör, címszószerű megfogalmazásban. A témakörök tartalmi értelemszerűen, a tantárgy sajátosságainak megfelelően ismeretegységek, problémakörök, eljárások, tények, összefüggések, műalkotások, fogalmak, szabályok stb.

A továbbhaladás feltételei: Ez a tantervi elem többféle szerepet tölt be: egyrészt magában foglalja azokat a tanulói tevékenységeket, amelyek ismerete, gyakorlata lényegében fontos feltétele a tanuló megbízható tudásának, annak, hogy a képzési rendszerben eredményesen tovább haladhasson. Másrészt az eredményes továbbhaladás feltételeként megfogalmaznak ismeretbeli, tudásbeli összetevőket, amelyek így alapul szolgálnak a következő évfolyamok tartalmainak elsajátításához.

Ez a tantervi elem az alsó tagozat esetében két ponton eltérő sajátosságot is mutat. Mivel az 1–2. évfolyam a fejlesztés szempontjából egy pedagógiai egységnek tekinthető, ez a kerettanterv – az első év végére nem – csak a második évfolyamtól kezdődően fogalmaz meg teljesítmény-kritériumokat a tanulók értékeléséhez. A közoktatási törvény értelmében az első három évfolyamon a tanuló nem – csak a megengedettnél hosszabb mulasztás esetén vagy a szülő kérésére – ismételt évfolyamot (Közoktatásról szóló törvény 71. §), ezért a második és a harmadik évfolyamon nem beszélhetünk továbbhaladási feltételekről. Helyette a *következő tanévi fejlesztés feltételei* címszó szerepel.

A kerettantervnek a továbbhaladási/fejlesztési kritériumokat meghatározó **egysége orientálhatja az iskola helyi tantervében megjelenítendő értékelési eljárásokat**. Az e kerettantervben szereplő **valamennyi tantárgy tanterve szempontokat közöl a tanulók teljesítményének értékeléséhez**.

A fentiekben bemutatott tantervi szerkezeten belül természetesen érvényesülnek az adott képzési szakasznak megfelelő jellemzők, valamint a tantárgyi tartalmak elrendezésének és közlésének sajátos igényei. Következésképpen a kerettanterv tartalmazza a tantárgyak mindegyikében megjelenő szerkezeti egységeket, ezek elrendezése azonban a különböző tantárgyakban eltérő lehet.

A helyi tanterv felülvizsgálata

A jogszabályok feltételt teremtenek ahhoz, hogy az iskola az oktatási miniszter által kiadott kerettantervek alapján is elkészíthesse helyi tantervét, illetve a választott kerettantervet helyi tantervként beépíthesse a pedagógiai programjába.

Ez utóbbi lehetőség a legegyszerűbb esetben azt jelenti, hogy az iskola a pedagógiai program most folyó felülvizsgálata során **kicszeréli** a helyi tantervét az átdolgozott kerettantervre, s ezt nyújtja be jóváhagyandó pedagógiai programja részeként fenntartójához. A továbbiakban így is alkalma lesz az iskola tantestületének a fejlesztő munkára, hiszen a Nat-2003 tanévenként fokozatosan lép életbe: 2004 szeptemberében csak az 1. évfolyamon. Ezért átfogóan mindig csak a következő tanévre szükséges az

új Nat szerint készült dokumentumokból, programokból, programcsomagokból felkészülni, új tanítási tervet (tanmenetet) készíteni, programcsomagot átvenni vagy fejlesztésében részt venni.

Az „egyszerű átvétel” esetén sem szabad azonban elfelejtkezni a pedagógiai programok felülvizsgálatának törvényben meghatározott kötelezettségeiről: az egészségnevelési és a környezeti nevelési programok elkészítéséről; moduláris oktatás esetén az egyes modulok értékelésének és minősítésének meghatározásáról; a tanulók fizikai állapotának méréséhez szükséges módszerek rögzítéséről; az iskolai írásbeli beszámoltatások valamint az otthoni felkészüléshez előírt feladatok helyi szabályozásáról; az értékelésre vonatkozó új rendelkezések helyi alkalmazása szabályainak rögzítéséről; nemzeti, etnikai kisebbségi iskolai nevelés és oktatás esetén a nemzeti, etnikai kisebbség anyanyelvi, történelmi, földrajzi, kultúra-és népművészeti tananyag kidolgozásáról illetve áttekintéséről.

Ebben az esetben is célszerű a helyi tantervként átvett kerettantervet kiegészíteni helyi sajátosságokkal. (A település és környéke helytörténete, nevezetességei, földrajzi-környezeti, gazdasági-társadalmi jellemzői stb.)

A másik eset az, amikor az iskola tantestülete alpnak tekintve az átdolgozott kerettantervet, **adaptálja**, kisebb-nagyobb mértékben átalakítja azt. Ehhez is joga van az iskolának, hiszen a törvény szerint a kerettanterv ajánlás és nem kötelező érvényű dokumentum!

E kerettanterv helyi tantervként történő változatlan átvétele elsősorban az **átlagos körülmények között működő**, átlagos követelményszinten teljesítő általános iskoláknak javasolható. A tartalom bővítésével és intenzív készségfejlesztés tervezésével azonban a tanterv az **emelt szintű képzéshez** is megfelelő alapot nyújt. Emelt szintű oktatás szervezéséhez magyar nyelv és irodalom; nemzetiségi nyelv és irodalom; idegen nyelv valamint matematika esetében legalább öt, más tantárgy esetén legalább heti négy tanórai foglalkozást kell biztosítani. A többlet órákat a nem kötelező órakeretből nyerhetjük. [Közoktatásról szóló törvény 52. § (7).] Ilyen esetben az emelt szintű oktatásban résztvevő osztályok számára a helyi tantárgyi tantervet az iskola maga dolgozza ki, vagy más iskolától veszi át.

Az iskolai helyi tanterv a tanulók érdeklődésének, felkészültségének, továbbtanulási szándékának figyelembevételével egy adott tantárgyat **több, eltérő követelmény** szerint dolgozhat fel.

A helyi sajátosságok ismeretében a tantestületnek természetesen módja van a kerettantervben körvonalazott **ismeretanyag csökkentésére**, és az alapkészségek **fejlesztésére szánt idő növelésére**.

Az iskolák igényeikhez, sajátos feltételrendszerükhöz igazodva **más tantárgyi szerkezetet** is kialakíthatnak e kerettantervi változat időarányinak és tantárgyi tartalmainak felhasználásával. Például létrehozhatnak komplex művészeti blokkot vagy integrált tantárgyat több műveltségterület összekapcsolásával, időkereteinek felhasználásával. Az 1–4. évfolyamon kedvezhet a projekt jellegű tanulásszervezésnek a magyar, a környezetismeret és a technika tartalmainak egybeszervezése, és gazdaságossá teheti az időfelhasználást az informatika beillesztése a matematika tantárgy keretei közé. Megfontolandó a természettudományos tantárgyak 7–8. évfolyamon történő integrálása, és sok további szerkezeti variáció is elképzelhető. A lényeg az, hogy a tantárgyi szerkezet megváltoztatásával ne csorbuljon a bevont műveltségi területek fejlesztési feladatainak teljesülése, maradéktalanul érvényesüljenek a fejlesztési prioritások.